

ROTONDE

Een 'Haagse' Notitie over Leefvormen

Elisabeth P. van Dijk

Toelichting

De Bond van Verenigingen van Gereformeerde Vrouwen is lid van het Comité Vrouwenbonden op Gereformeerde Grondslag. Via het Comité ontvingen onze afgevaardigden de uitnodiging om te reageren op de notitie over leefvormen in het familierecht van de Staatssecretaris van Justitie mevr. E.M.A. Schmitz. Naar aanleiding van de brief waarin we onze zorgen verwoordden, ontvingen we een uitnodiging voor de hoorzitting op 7 december 1995. Mevr. mr. E.P. van Dijk heeft daar namens de Bond de vragen beantwoord die de leden van de Kamercommissie naar aanleiding van onze brief stelden. Het bijgaand artikel geeft de hoofdzaken weer van wat zij, namens ons, gezegd heeft.

Voor alle duidelijkheid willen we onze deelname aan het Comité nog even toelichten, ook al is dit eerder al gedaan in de rubriek BONDIG en op de Algemene Vergadering.

Na een periode van oriëntatie zijn we toegetreden tot het Comité. Onze deelname is vrijblijvend en biedt het bestuur via de beide afgevaardigden (mevr. W.J.J. Delhaas-van Bekkum en mevr. A.W.

Hartman-Klapwijk) de mogelijkheid twee keer per jaar te worden geïnformeerd door drie kamerleden van GPV, RPF en SGP en hun ook vragen te stellen over politieke ontwikkelingen. Als die verstreckende gevolgen kunnen hebben voor onze samenleving, willen we daar in het kader van de doelstelling van de Bond aandacht aan geven in WEGWIJS.

Op 7 september j.l. presenteerde Staatssecretaris Schmitz van Justitie haar Notitie *Leefvormen in het familierecht* (afgekort: Notitie Leefvormen). Drie maanden later, op 7 december jl., hield de Vaste Tweede Kamercommissie voor Justitie een hoorzitting naar aanleiding van deze Notitie. Ook onze Bond heeft 'acte de présence' gegeven, naast andere groeperingen en personen, zoals het Comité Vrouwenbonden, het Clara Wichmann Instituut, het COC en de Emancipatieraad.

Belangrijk

In het algemeen gesproken is onze Bond terughoudend met het ontwikkelen van 'politek getinte' activiteiten. Toch was er ditmaal alle reden om als Bond, waarbij bijna 15.000 leden (vrouwen) zijn aangesloten, eens naar buiten te treden. Dat komt vooral omdat de Notitie Leefvormen het heeft over zaken die ons, als gereformeerde vrouwen, na aan het hart liggen: de plaats van huwelijk en gezin in onze samenleving. Maar het gaat ook over de plaats van hen die deel uitmaken van het gezin: man, vrouw en kinderen (als die gegeven zijn). Ik moet het eigenlijk nog sterker zeggen: in de Notitie Leefvormen worden voorstellen gelanceerd die, als ze werkelijk worden aangenomen, directe gevolgen voor onszelf zullen hebben.

De geslachtsnaam van onze kinderen

Het meest in het oog springend is in dit verband het voorstel over de geslachtsnaam van onze kinderen. Op dit moment is het zo dat kinderen die binnen het huwelijk worden geboren, de geslachtsnaam van de vader dragen. Dit is in de lijn van de Bijbel. Denk onder meer aan geschiedenissen die ons in de Bijbel beschreven zijn.

Er is in dit verband ook een heel praktisch argument te noemen. Het kind is er namelijk bij *gebaat* dat het de geslachtsnaam van de vader krijgt te dragen. De natuurlijke band met de moeder is door zwangerschap en geboorte gegeven. De natuurlijke band met de vader wordt juist doordat het kind de geslachtsnaam van de vader krijgt, geaccentueerd en bevestigd. Men mag stellen dat met de huidige regeling de verbondenheid van vader, moeder en kinderen binnen het gezin zichtbaar tot uitdrukking wordt gebracht.

Nu ligt er al enige tijd een wetsvoorstel bij de Tweede Kamer om deze regeling te veranderen. Maar de Staatssecretaris heeft in haar Notitie Leefvormen te kennen gegeven het nog weer anders te willen. Zij stelt nu voor dat er bij de geboorteaangifte een geslachtsnaam gekozen wordt: die van de vader of die van de moeder. De ouders mogen het ook nog even 'open laten', maar dienen hun keuze binnen drie maanden kenbaar te maken. Kunnen of willen de ouders binnen die drie maanden geen keuze maken, dan krijgt het kind de geslachtsnaam van de *moeder* te dragen. De geslachtsnaam van het eerste kind is bepalend voor die van eventuele volgende kinderen.

Zou dit voorstel overgenomen worden door het parlement, dan heeft dat voor ons directe gevolgen. Immers als ouders hun kinderen de geslachtsnaam van de vader willen meegeven, zullen zij dit bij de aangifte apart moeten vermelden.

Registratie van samenwonenden

Een ander belangrijk punt in de Notitie Leefvormen is de registratie van samenwonenden. Op dit moment bestaat een dergelijke regeling niet. Maar er wordt al wel enige tijd over gesproken, ook in onze eigen achterban. Ik verwijs in dit verband naar de twee uitgaven in de Groen van Prinsterer-reeks: Th. Haasdijk e.a., *Zo zijn we niet getrouwd: Over de registratie van niet-huwelijkse samenlevingsvormen* en E. Bos e.a., *Samenwonen verplicht*. Dit artikel is niet de plaats om inhoudelijk op deze studies in te gaan. Er is trouwens ook al het een en ander over geschreven.

Ook hier geldt dat er reeds een wetsvoorstel is ingediend bij de Tweede Kamer. Maar ook nu wil de Staatssecretaris dit wetsvoorstel ingrijpend wijzigen. Zij stelt voor om een wettelijke registratie mogelijk te maken voor twee personen van hetzelfde geslacht en voor twee personen van verschillend geslacht. Zo'n registratie moet dan dezelfde gevolgen hebben als het huwelijk, behalve wat betreft de verhouding tot eventuele kinderen.

Zonder enige moeite stelt de Staatssecretaris naast het huwelijk de mogelijkheid van registratie van twee personen van gelijk of van verschillend geslacht. Met de geformuleerde *nevenschikking* heb ik grote moeite. Allereerst op bijbelse gronden. In de Bijbel neemt het huwelijk immers een centrale plaats in als de samenlevingsvorm waarbinnen man en vrouw met elkaar samenleven en waarbinnen kinderen geboren en opgevoed mogen worden. Maar ook op grond van het feit dat de verankering van het huwelijk (en gezin) tot ver in ons verleden terug gaat. Vanouds kent het huwelijk en het daaraan verbonden gezin wereldwijde erkenning.

De registratie kan niet verplicht worden opgelegd. Dat betekent dat er naast geregistreerde, ook niet-geregistreerde samenlevingsvormen zullen blijven bestaan. Aan deze niet-geregistreerde samenlevingsvormen wil de Staatssecretaris ook bepaalde gevolgen verbinden, zoals dat nu al het geval is. Te denken valt onder meer aan sociale uitkeringen. Deze bepalingen kunnen onder meer van betekenis zijn voor die samenwonenden, ook onder ons, waarbij een seksuele relatie in het geheel niet in het geding is.

Gezamenlijk gezag/gezamenlijke voogdij

Het derde belangrijke onderwerp in de Notitie Leefvormen betreft het over een kind/kinderen uit te oefenen gezamenlijk gezag, door twee personen die niet allebei of allebei niet de ouder zijn. De Staatssecretaris wil het mogelijk maken dat twee personen die niet allebei of allebei niet de ouder zijn, het gezamenlijke gezag, c.q. gezamenlijke voogdij kunnen uitoefenen. Ze moeten daartoe een verzoek doen aan de rechter.

Ik geef een *voorbeeld* van een situatie die ook onder ons voorkomt. Een man en vrouw gaan scheiden. Het gezag over de minderjarige kinderen wordt aan de vrouw toegewezen. Er is een omgangsregeling vastgesteld voor de man en zijn kinderen. De vrouw ontmoet een nieuwe vriend en besluit na enige tijd met hem te trouwen.

Als de voorstellen van de Staatssecretaris aangenomen worden, zou het volgende mogelijk zijn. De vrouw (tevens ouder) en de man (tevens niet-ouder) zouden bij de rechter het verzoek kunnen indienen om gezamenlijk het gezag over de kinderen te mogen uitoefenen. Aan deze toewijzing van het gezamenlijk gezag is een onderhoudsplicht verbonden.

Tevens heeft men het recht om een verzoek in te dienen tot wijziging van de geslachtsnaam van minderjarige kinderen als deze de geslachtsnaam van hun eigen vader dragen. Maar daar moeten de betreffende kinderen wel mee instemmen. En daarvoor is nodig dat deze kinderen twaalf jaar zijn. Ook staat de Staatssecretaris er niet negatief tegenover de erfrechtelijke positie van deze kinderen gelijk te stellen met die van eigen kinderen.

Kortom, de (rechts)positie van de eigen vader ten opzichte van zijn kinderen wordt in belangrijke mate uitgehouden: de geslachtsnaam van de kinderen kan gewijzigd worden, de financiële banden worden doorgesneden en de kinderen worden andermans erfgenaam. En de vraag is dan: in wiens belang is dit? Van de kinderen? Of van de 'nieuwe' ouders? Wat zullen de emotionele en psychologische gevolgen zijn voor met name de kinderen?

Het is verder niet ondenkbaar dat een dergelijke regeling de strijd om het gezag na echtscheiding doet verheviggen. De partner die niet met het gezag wordt belast, kan immers meer verliezen dan voorheen.

Adoptie

Tenslotte nog een enkele opmerking over adoptie. De Staatssecretaris stelt voor om de mogelijkheden voor adoptie te verruimen. Dat wil zeggen: een verruiming voor de adoptie van *Nederlandse* kinderen.

Allereerst wil de Staatssecretaris de adoptie 'door één persoon' mogelijk maken. Wel zal, aldus de Staatssecretaris, "het kennelijke belang van het kind voorop moeten staan bij de beantwoording van de vraag of de adoptie in deze gevallen wenselijk is".

Daarnaast moeten, naast gehuwden, ook al dan niet geregistreerde samenlevenden van verschillend geslacht een kind kunnen adopteren.

In tegenstelling tot voorgaande voorstellen zullen we met deze voorstellen, als ze worden aangenomen, niet direct te maken

krijgen. Want vooralsnog ga ik ervan uit dat, afgezien van adoptie door gehuwden, van de genoemde mogelijkheden onder ons in beginsel geen gebruik zal worden gemaakt.

Afsluiting

De Staatssecretaris heeft in de formulering van het uitgangspunt voor haar Notitie het belang van het kind centraal gesteld. Dat zal niet zonder reden zijn.

Ik ben blij dat dit belangrijke element in de formulering van het uitgangspunt is terug te vinden. Maar dan spreekt het vanzelf dat in de discussie over de concrete plannen van de Staatssecretaris die plannen getoetst worden aan dit uitgangspunt. En dan mag in alle redelijkheid de vraag gesteld worden: waarmee is het belang van het kind nu werkelijk het beste gediend?

In ieder geval mag het kind ongewild niet uiteindelijk de dupe worden van een samenleving waarin geen algemeen aanvaarde maatstaf meer voorhanden is. Dat is een verantwoordelijkheid die we ons allen, maar de wetgever in het bijzonder, hebben aan te trekken.